

tásnál arra a gyakorlati tapasztalatra támaszkodva, hogy a gyéritési rendszer eltérései a tömegmagasságot nem befolyásolják lényegesen, a 3. és a 6. rovat adatait egyszerűen átírjuk az I. alatti táblázatból a II. alattiba. A körlapösszeget szorozva a tömegmagassággal, kapjuk a fatömeget. Azaz:

$$\begin{aligned} 4. \text{ rovat} &= 2. \text{ rovat} \times 3. \text{ rovat} \text{ és} \\ 7. \text{ rovat} &= 5. \text{ rovat} \times 6. \text{ rovat.} \\ \text{Végre a 11. rovat} &= 4. \text{ rovat} \times 9. \text{ rovat} \end{aligned}$$

Ha az I. és a II. táblázatot a 11. rovat adataira nézve összehasonlítjuk, a kettő között csak csekély eltérést találunk, ami nem az elmélet, hanem csak a számítások tökéletlenségének a rovására írható és gyakorlatilag bátran figyelmen kívül hagyható!

Az itt közölt példából láthatjuk, hogy meg van adva a mód segíteni magunkon, ha az alkalmazni kívánt általános fatermési táblák eredeti alakjukban nem felelnek meg a gazdálkodás helyi követelményeinek. Természetesen ez az átalakítás is csak úgy lehetséges, illetőleg csak akkor van annak gyakorlati értéke, ha már bizonyos kiforrott helyi gyéritési rendszerről beszélhetünk, vagy ilyen rendszernek a kifejlesztésére határozott tervünk van. Egészben véve azonban erre nem lesz tulságosan gyakran szükség, mert hiszen nagy általánosságban nálunk is a leghelyesebb azokat a kipróbált gazdálkodási elveket elfogadni, amelyeket a magas színvonalu német erdőgazdaság követ s akkor a helyi viszonyoknak *közvetlenül* megfelelő, legalkalmasabb német fatermési tábla helyes megválasztása sem fog különösebb nehézséget okozni.

Az erdőbirtok vagyonváltsága.

Az erdő vagyonváltságára nézve tudvalevően a múlt évi 177.000. sz. pénzügyminiszteri rendelet felette sérelmes rendelkezéseket tartalmazott. Az érdekeltségek és a földmivélségi miniszter erélyes közbelépésére a kormány a váltság befizetésének határidejét előbb f. évi március hó végére kitolta, majd ennek a terminusnak is lejártá után nemcsak a határidőt hosszabbította meg ujbb két hónappal, hanem ele-

get tett — habár nem minden téren kielégítő mértékben — a kormányelnök már mult év novemberében tett ama ígéretének, hogy a 177.000. sz. p. ü. min. rendeletnek az erdőre vonatkozó intézkedései általában revízió alá vétetnek.

Nem tudjuk megérteni, mely államkormányzati magasabb szempontok indíthatták a pénzügyi kormányt arra, hogy a határidő meghosszabbítása mindkét esetben csak az előbbi határidő lejártakor történt, mert azt, hogy ezzel az utolsó pillanatig kinos bizonytalanságban maradó birtokosság arra csábíttassék, hogy a váltságot mégis a beismerten revízióra szoruló m. é. 177.000. sz. p. ü. min. rendelet tulmagas ártételei szerint rójják le, amit egyesek meg is tettek, komolytalannak és a magyar kormány méltóságával össze nem egyeztethetőnek kellene tartanunk, tehát nem is kívánjuk feltételezni. Kielégítő magyarázatot azonban ezen eljárás indokára nézve sehohsem hallottunk.

Az erdőbirtok vagyonsváltságát ujabban szabályozó f. é. 55.000. sz. p. ü. min. rendeletet alább egész terjedelmében közöljük.

Áttanulmányozva ezt a rendeletet, amelynél a földművelésügyi miniszterrel való egyetértő eljárást, amelyet az alaptörvény előir, megemlítve nem látjuk, ami nézeteltérésekre enged következtetni, annak *javára* írhattuk, hogy a váltság-alap kiszámítására általában világos, gyakorlatilag jól használható eljárást kontemplál, a nélkül, hogy a birtokost éppen ahhoz kötné, az eljárást részletesen ismerteti és a kellő segéd-táblázatokkal megkönnyíti. Ez nagy előny ugy a birtokosokra, mint a kivető pénzügyi közegekre nézve, mert a különben valószínű, nagymérvű nézeteltéréseket aránylag szűk korlátok közé szorítja, sőt el is enyészti.

Az erdő értékét a rendelet a talaj és a faállomány értékeinek összegéből szerkeszti meg. A *talaj* értékelése a kataszteri tiszta jövedelemből indul ki, ami elvileg nem kifogásolható, a talaj újabb minősítését feleslegessé teszi és az eljárást különösen a pénzügyi közegek ismeretköréhez szabja. Kifogás alá csupán a kat. tiszta jövedelem szorzója esik (2000), amely egyenesen irreálisan magas, valamint az, hogy amíg a talaj-

érték felfelé korlátozva nincsen, tehát holdankint mintegy 21.000 K-ig fog terjedni, addig az alsó határ 1000 K-ban van megállapítva, ami azt jelenti, hogy minden erdőtalajt, amely 50 f-nél kisebb kat. tiszta jövedelemmel bír, egyaránt 1000 K-val kell értékelni. Ez igazságtalan, különösen azért, mert éppen a véderdők, kopárok és futóhomokos területek, valamint más silány erdőtalajok értékét szabja meg túlmagasan.

A faárak a múlt évben közölt 1921. évi árakkal szemben lényegesen alacsonyabbak. Aligha tévedünk, ha bennük nagyjában az 1917—21. évek átlagos tőárait véljük felismerni.

Változtak egyben a távolsági osztályok is, mert a régi 10—10 km.-es övezetek helyett az egyszeri vagy többszöri fuvarfordulónak inkább, bár nem teljesen megfelelő szűkebb övezetek (1—7, 8—15 km. és azon felül) képeztettek. Az egyes távolsági övezeteknek megfelelő tőárak megfelelőbb mértékben apadnak a távolsággal, mint a multkori táblázatban.

A rendelet 5 termőhelyi osztályt, illetőleg jobban mondva *faállományminőséget* állapít meg, amelyek jellemzésére természeti táblákat is közöl.

Ezen fatermési táblák adatai bizonyos közepes, de közzé nem tett választékarány alapul vétele mellett szoroztattak az illető faárakkal. Így jött létre (kikerekítéssel) a *faállományok holdankénti értékét kitüntető táblázat*, amelynek adatait már csak az elegyarány és sűrűség arányszámával kell szorozni, hogy közvetlenül felhasználhatók legyenek.

Ez a táblázat fog a végleges kivetésnél is alapul szolgálni. Közlése mindenesetre rendkívül megkönnyíti úgy az erdőbirtokosnak, mint a pénzügyi közegeknek dolgát, a nélkül, hogy az erdőbirtokos feltétlenül köteles lenne ezekkel a táblázatokkal számolni. Ezek ugyanis, legalább is a jobb és közepes termőhelyeken, minden bizonnyal feltételezik, hogy az állomány bizonyos országos átlagnak megfelelő műfátömeget is tartalmaz. Ahol tehát pl. igazolhatóan kizárólag csak tüzfatermelés folyik, mert a birtok mást nem nyújthat, ott indokolt lehet a táblázattól független *külön* értékszámítást csinálni a közölt fatermési táblák és faárak alapján.

A rendelet *rovására* kell irnunk, hogy újabb törvényhozási intézkedés (törvény) hiányában nem terjed ki a váltásükules módosítására, nem szünteti meg a felette terhes birságot (50%), mely május 31-ének elmulasztása esetén bekövetkezik és hogy az alaptörvényben biztosított részletfizetési lehetőséget, amelyre különösen az erdőbirtokok haszonélvezői (egyházi javadalmasok, hitbizományok haszonélvezői stb.) nagyon rá vannak utalva, csakis az 50% birsággal kapcsolatban nyújtja. Végül a birtokokra teherként nehezédő véderdők, kopárok stb. sem részesülnek semmiféle kedvezményes elbánásban.

A vagyónváltásükulesa az erdőnél hallatlanul igazságtalan. Amíg az erdő már 15 millió értéken tul, amelyet esetleg már a 4—500 holdas erdő is elérhet, 20% váltásükulet fizet, ez a kules a beltelkeknél csak 200, a mezögazdasági birtoknál pedig 2000 millió (50.000 kat. hold) határon felül lép életbe. A középirtok érzi ennek az igazságtalanságnak súlyát leginkább, mert 12—13%-os kules helyett 20% alá esik.

Ez és a részletfizetésnek csak birság melletti lehetősége még mindig súlyos sérelmei az erdőbirtoknak, amelyeket már csak a törvényhozás tehet jóvá. Erre a jóvátételre alkalom nyílik akkor, amikor a pénzügyminiszter a határidők kitolását bejelenti és azok utólagos jóvähagyását kéri a törvényhozástól. Ekkor a nemzetgyülés kebeléből kellene kiindulnia a kezdeményezésnek e sérelmek megszüntetésére, ami annál helyesebb lenne, mert pl. az 50 százalékos pótlék eszméje nem is a pénzügyminisztériumból, hanem a nemzetgyülés pénzügyi bizottságából indult ki!

Ezek után még az lenne hátra, hogy egyszerű példában reámutassunk a rendelet gyakorlati alkalmazására. Ebben a tekintetben a rendelet nem kíván túlságos részletességet, megelégszik korosztályonkinti átlagadatokkal s ezek sok esetben elegendők is. Lehetnek azonban esetek, amidön valamennyire továbbmenő részletesség az erdőbirtokos érdekében áll, mert részletesebb adatok helyességét könnyebb (pl. az üzemterv alapján) beigazolni, mint ad hoc megállapított nagy

átlagokat. Ily eset áll elő, amidőn igen változatos viszonyu erdőről van szó.

Fontos dolog a távolsági osztály helyes megállapítása. Ebben a tekintetben a legközelebbi vasuti vagy hajóállomásnak, avagy fafogyasztó helynek az illető közlekedési eszközön mért távolsága az irányadó, tehát nem az u. n. légvonal. Ha a birtok vagy birtokrész tulnyomó egészében egy és ugyanazon távolsági övezetbe esik, ennek áraival számíthatjuk ki értékét. Ha ellenben valamely nagyobb birtoktest jelentékeny részeivel oszlik meg két vagy mindhárom távolsági övezet között, akkor már reálisabb eljárás, ha valamelyes átlag helyett az illető erdőterületet a távolsági osztályoknak megfelelő részekre bontjuk, határvonalnak hegygerincet, patakot, utat, nyiladékot, szóval lehetőleg a gazdasági beosztásnak valamelyik főbb vonalát választva.

A korosztályok is, ha bennük pl. sűrűségre, fafajra, a termőhelyre élesen elkülönülő részek vannak, inkább több részre bontandók, semmint hogy az átlagokat a pénzügyi közegek annak idején kétségbe vonják. Viszont egyöntetű, könnyen áttekinthető viszonyok között az átlagadatok is teljesen meg fognak felelni. Az alábbi egyszerű példa is ilyeneken épül fel.

Példa.

Valamely erdőbirtok 1000 hold szálerdőből áll, melyből 700 hold esik az I. és 300 hold a II. távolsági osztályba. Összetétele a következő:

I. távolsági osztály:

1. 50 hold tisztás,
2. 250 hold 1—20 éves faállomány, th. II. bükk 0.4, tölgy 0.6, sűrűség 0.7,
3. 150 hold 21—40 éves, th. III., b. 0.6, t. 0.3, fenyő 0.1, $s = 1.0$,
4. 200 hold 41—60 éves th. II., b. 0.4, t. 0.4, fenyő 0.2, $s = 0.8$.

II. távolsági osztály:

5. 60 hold 21—40 éves, th. IV., fenyő 1.0, $s = 0.7$,
6. 170 hold 61—80 éves, th. III., b. 0.8, tölgy 0.2, $s = 0.8$,
7. 220 hold 81 és több éves, th. II., bükk 1.0, $s = 0.9$.

A kataszteri tiszta jövedelem 300 holdon 40 f. 700 holdon 1.5 K holdankint.

Kiszámítás:

A) Talajérték	300×1000 K	=	-----	300.000 K
	$700 \times 1.5 \times 2000$	=	-----	2,100.000 „
B) Faállományérték:				
I. 2. bükk	0.4×500	=	200	
tölgy	0.6×600	=	<u>360</u>	
	$560 \times 0.7 \times 250$	=		95.000 K
3. b.	0.6×1400	=	840	
t.	0.3×2000	=	600	
f.	0.1×3200	=	<u>320</u>	
	1760×150	=		264.000 K
4. b.	0.4×9000	=	3600	
t.	0.4×10000	=	4000	
f.	0.2×11000	=	<u>2200</u>	
	$9800 \times 0.8 \times 200$	=		1,568.000 K
II. 5. f.	1.0×1000	=	10000	
	$10000 \times 0.7 \times 60$	=		42.000 „
6. b.	0.8×9000	=	7200	
t.	0.2×11000	=	<u>2200</u>	
	$9400 \times 0.8 \times 170$	=		1,278.400 K
7. b.	1.0×17000	$\times 0.9 \times 220$	=	<u>3,366.000 „</u>
				Erdőérték 9,013.400 K

Kilencmillió értéknél a váltáságkulcs az 1921. évi XLV. t.-c. (II. váltáságtörvény) 42. §-a szerint 16%, a kérdéses erdő tehát 1,442.144 K vagyonsváltáság alá esik.

*

A talaj tulértékelése ebből a példából is kitünik. Közel szabályos korfokozattal bíró erdőről van szó, melynél a talajérték 26.6%-át teszi ki az erdőértéknek. Tudjuk, hogy ez nem felel meg a valóságnak. A talajérték ily esetben jóval kisebb része az erdőértéknek. Az aránytalanság még kirivóbb, ha a kataszteri tiszta jövedelem magasabb.

Ily körülmények között nem csodáljuk, ha a földművelésügyi miniszterrel való egyetértő eljárást sehol sem látjuk a rendeletben megemlítve.

*

Hogy az erdő vagyonváltsága céljaira két hónapon belül mozgósítandó milliárdok az általános pénzszükére való tekintettel mily hatással lesznek közgazdaságilag, azt nem mi vagyunk hivatva megítélni. Azt sem tudjuk, hogy a nagyobb birtokok, különösen azok, amelyek lényegileg csak erdőből állanak, miként fogják a szükséges összeget előteremteni. Csak azt állítjuk határozottan, hogy legkevesbbé rendkívüli fahasználatokkal szabad erre törekedni, ami egyébiránt ma, a tavaszi hónapokban, csak a vevőtől vett előleg útján lenne lehetséges, ami a mai süllyedő koronaérték mellett a leghelytelenebb és legkárosabb lekötöttséget jelentené.

Legsúlyosabb a haszonélvezők helyzete. A törzsvagyonból kellene egy részt leadni, de ahhoz nem nyulhatnak. Saját jövedelmükről kell tehát lemondani, ami súlyos zavarokat okozhat más téren.

A m. kir. pénzügyminiszter 1923. évi 55.000/VII. c. számú rendelete

az ingatlanok, felszerelési tárgyak, az áruraktárak, az ipari üzemek és egyéb jóságok vagyonváltságának kedvezményes lerovásáról 1922. évi XXVII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 1922. évi 177.000. számú rendelet V. fejezete (az erdőbirtok vagyonváltsága) némely rendelkezésének módosításáról.

1. §. (1) A bortermés értékesítése körül felmerült nehézségek és a szőlőbirtokosokra ebből származó súlyos gazdasági helyzet, továbbá az erdőbirtok vagyonváltságának kedvezményes lerovása körül felmerült és az érdekelt szervezetek által igazolt nehézségek arra indítottak, hogy a szőlőbirtok és az erdőbirtok vagyonváltságának kedvezményes lerovására az 1922:XXVII. t.-c.-ben megállapított határidők meghosszabbítása iránt törvényjavaslatot terjeszszek elő. A törvényhozás ily értelmű rendelkezésének eredményében és utólagos jóváhagyásának fenntartásával a szőlőbirtok és az erdőbirtok után, valamint a szőlőbirtok és az erdőbirtok gazdasági felszerelése után járó vagyonváltságra nézve a kedvezményes fizetés határidejét — tekintet nélkül a váltságösszeg nagyságára — 1923. évi május hó 31-ig meghosszabbítom.

(2) Ennélfogva az a szőlőbirtokos és az az erdőbirtokos, a ki- nek vagyonváltsága a szőlő- vagy erdőbirtok és a szőlő- vagy erdő-